

КРАТКИТЕ КОМИКСОВИ СЮЖЕТИ НА МЛАДИТЕ ОТ „КО-МИКСЕР”

Невелина Попова

Статията е посветена на кратките комиксови сюжети в търсенията на младите художници от групата „Ко-миксер”, издали вече 5 тематични сборника. Авторите и стиловете са различни, като всеки брой има своя тема. От драматургична гледна точка краткият комикс е своеобразен експресивен разказ, при който поетичното често доминира над повествователното начало. Той се оказва чудесна възможност за младите автори, които искат да изразят личните си идеи, визии и чувства, нарушавайки традиционното комиксово разказване на дълги истории с продължения. В работата се търсят и паралели с драматургията на анимационната миниатюра.

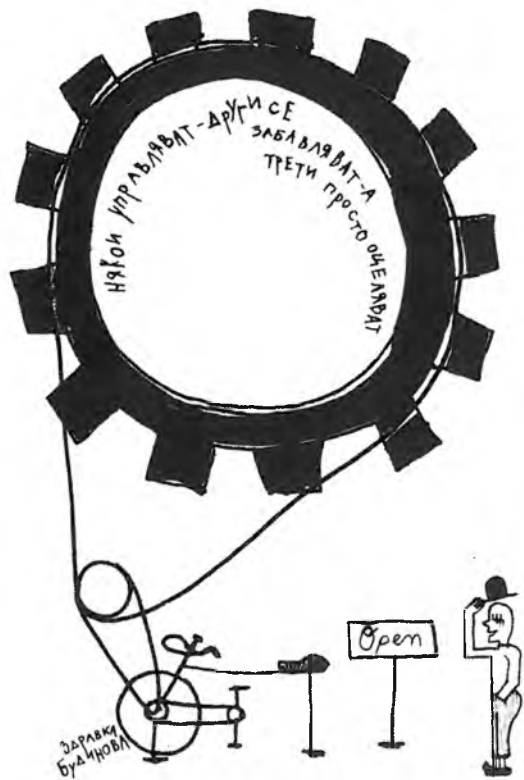
Комиксов сюжет, анимационна миниатюра, повествователно и поетично начало, лаконичност, лично пространство, алтернатива

Ще започна с няколко разгърнати буквализирани метафори. В комикса на Здравка Будинова „Въртележката на живота” механизмът от зъбчати колела се върти и хората едва успяват да се захванат и задържат върху този механизъм, служейки си с различни акробатически номера... „Някои управляват, други се забавляват, трети просто оцеляват” – четем в разположения кръгово под зъбите текст.

В следващия комикс виждаме оцеляващия, изхвърлен от социалния механизъм човек. Това е героят от „Житейски урок” на Илеана Сурдукан, който мъкне на гърба си какво ли не – всичко, събирано по пътищата и по контейнерите с бокулци. При пореден опит да се натовари с още една вещ, вятърът го събаря и товарът му се разпилява... Докато се опитва да догони и да възстанови своята гърбица, човекът внезапно намества някой свой прещипан прешлен и се изправя, разкършва се... Усетил лекотата на свободните крачки, той продължава нататък – изправен и радостен, без товар, докато... не види поредната вещ на пътя си. Човекът механично се навежда, взема вещта и всичко отново се повтаря в познатия цикъл на оцеляването.

След тези образи на инерцията бих искала да се спра на едно друго лице, изплъзващо се в съпротивата си срещу въртележката на дните. То очевидно вече се е сблъскало с този въртящ се суетно свят. Прекрасно лице на млада жена, което, за съжаление, не можем да видим цялото, тъй като то постоянно се самозачерква, крие се зад какви ли не очила, маски, драсканици, мрежи, жезла, вериги и карфици, шини и фобии... Крие се, страхувайки се от какво ли не: от игли, зъболекари, остаряване, говорене пред публика, от смъртта, от любовта, от взимане на решения, от кукли и присмех, от липса на обхват и погледите на другите, от това да бъдеш сам и от многото социални контакти, от предмети, наподобяващи хора, от кръв, от провал, от ярки цветове... Това е комиксът „Фобия” на Милена Симеонова. В момичешкото лице, дръзнало да оголи страховете си на двата панела от кориците на третия брой на списанието, разпознаваме самата авторка, Милена, която е сред най-ревностните създатели на списанието „Ко-миксер”.

Търсейки най-органичните образи, с които да представя това списание и, смея да твърдя, явлението „Ко-миксер”, ще си послужи отново с един техен метафоричен сюжет. В „Кактус” на Славена Симеонова виждаме странен енигматичен уред, приличащ едновременно на прахосмукачка и на октопод, да върти дългите си пипала,



*Въртележката на живота, худ. Здравка Будинова
Life's Carousel, Zdravka Budinova*

да поглъща всичко около себе си, да воайорства, сякаш търси нещо или някого... Докато един бодлив кактус не нарушава предначертаните му планове. Едно бодливо, устойчиво, силно растение, издържашо на пек и студ... Едва ли има по-добра метафора от кактуса за тези кратки комиксови сюжети, с които младите художници от „Ко-миксер” се опъват на прагматичната, затънала в материалното и унифицираща ни цивилизация.

Малко история на „Ко-миксер”

„Ко-миксер” е съвсем младо комиксово списание, основано от млада група художници. То се създава и развива в контекста на огромните и плодотворни усилия на по-възрастните им колеги от групата на „Дъга”, които последователно възраждат през годините загубилите се

територии на българския комикс от 70-те и 80-те години на миналия век. Естетическото кредо и художествените послания на младите от „Ко-миксер“ разширяват алтернативно тези територии, превръщайки комикса преди всичко в пространство на автентичното лично присъствие и поетичния изказ.

И така, през пролетта на 2011 г. четири момичета – Милена, Ива, Славена и Деница, студентки по анимация в НБУ, се събират, за да осъществят отдавнашна мечта – да направят списание за комикси. Това е мечта за свое художествено пространство, в което да могат да реализират замислите си и да ги споделят, много по-бързо, отколкото в анимацията. Момичетата нямат никакво субсидиране за това свое начинание, но с много ентузиазъм и със свои лични средства успяват сами да издадат първия си „Ко-миксер“. Той излиза на 13 август във Варна – една малка черно-бяла книжка от 32 страници с 8 комикса – по два на всяка от основателките. Обединяващата тема е общуването в съвременния свят в различните му проявления и интернетни проблеми. Списанието, колкото и скромно да изглежда, веднага се забелязва и се превръща в категорична заявка – и с ярките, стилизирани графични образи, и с интересното мислене на авторките, и с уменията им да разказват. Всяка от тях носи свой стил, своите сюжети, своето присъствие... своята детска мечта. Ива се захваща с комиксите след екологичен уъркшоп в Италия, а двете сестри Милена и Славена още в гимназията са „издавали“ свои „фенски“ комикси. Запалили са се по това изкуство от популярния комикс „Уич“ и, упоително рисувайки различни графични истории, те издават 21 броя от по 14 черно-бели страници със собствени герои и истории за домашно, лично ползване. Вероятно това ги е довело и в анимацията, където те бележат свои достижения.

Не случайно дипломният филм на Милена Симеонова „Кръпка“ получи най-високото възможно национално и международно признание – награда за най-добър български филм на Деветия Международен фестивал на анимационния филм във Варна и награда за дебют на „Златен ритон 2013“. А дипломната работа на Славена Симеонова „Квадратният човек и времето“ е блестяща философска миниатюра – метафора на изтичащото и поглъщащо човека време. Освен тях, и другите две основателки на списанието – Ива Груева и Деница Христова, сред авторите на тези пет книжки са имената на цяла плеяда млади художници, които активно присъстват и оформят днешното художественото пространство на България: Борис Праматаров, Ивайло Драганов, Борис Клисурски, Иван Коритарев, Дияна Нанева; разпознават се имената и на други таланти студенти по анимация – Петя Златева, Евелина Райнингер, Силвия Иванова, Йоана Атанасова, Сения Вълкова... Важен и оптимистичен е фактът, че покрай „Ко-миксер“ вече се е създал един кръг от съмишленици, реално и успешно обединение на млади художници, живо алтернативно пространство за тяхната реализация.

Връщам се за кратко към историята на „Ко-миксер“. След излизането на първия брой през 2011, през 2012 г. авторите успяват да спечелят проект по програма „Дебюти“ на Национален фонд „Култура“ за издаването на следващите три броя. Това, разбира се, е допълнителен стимул. Темите на тези три списания са „Втора ръка“, „Слабости“ и „Шум“. В началото на 2014 излиза и последният засега, пети брой на списанието, на тема „Движение“, отново във варианта „самиздат“.

Междувременно ситуацията се е променила. От 32 страници на първия брой на „Ко-миксер“, страниците на по-



Житейски урок, худ. Илеана Сурдукан

A Life Lesson, Ileana Surdukan

Фобия, худ. Милена Симеонова

Phobia, Milena Simeonova



следната книжка са станали 128, а броят на самите комикси е нараснал от 8 на 33. Автори в изданието са както млади българи, така и гости от чужбина. И най-важното: появата на всеки нов „Ко-миксер“ вече се очаква, той има свои ревностни почитатели. Основателките на списанието с гордост споделят, че на 10 август, по време на „София диша“, първият брой на „Ко-миксер“ се изчерпва (и затова те решават да го публикуват и в електронен вариант). Новият шести брой е на тема „Чудо“ и се очаква да излезе до края на 2014 г.

„Ко-миксер“ като списание на автентични присъствия
Какво обединява тези млади художници и дали то дава достатъчно основания да говорим за „Ко-миксер“ като за явление, което разширява и обогатява художественото пространство на съвременния комикс?

Ключовата дума за тяхното общо кредо е автентичността, авторството. От самото начало „Ко-миксер“ се създава като алтернативно пространство за свободен изказ в кратки, експресивни форми, в които доминират по-скоро поетично-философските кодове и структури, отколкото традиционните нарративни форми. Колкото и различни да са тези млади хора, те всички търсят територия, на която да могат свободно да разкажат своя история, да изразят личната си гледна точка към света, идеите си, усещанията, душевното си състояние. Звучи парадоксално, но в традиционните жанрови сюжети с по-дълги фабули и

Все тая, худ. Деница Христова

Not Giving Two Hoots, Denitsa Hristova



клиширани герои младите художници, очевидно, не се чувстват достатъчно свободни. Затова в пространното интервю за *Go-guide* те посочват като свои основни източници на вдъхновение преди всичко истинските истории, лично преживяното, човешката памет, възприятията, връзките между нещата в живота...

От пръв поглед се вижда, че тематичният обхват на „Ко-миксер“ се предопределя от заглавията на отделните броеве. Така подбрани, и петте теми: общуването, втора ръка (стоки и мисли), слабостите, шумът и движението са неизменна част от съвременния живот. Те са като широка рамка, в която отделните сюжети съжителстват, взаимно се допълват, пряко или косвено водят диалог помежду си. Както казва в едно интервю Славена Симеонова, комиксите обичайно *не се групират по определен признак* в рамките на общата концепция на броя. Но въпреки това, подреждайки броя за печат, винаги се стараят да направят такава подредба, *че да се получи хармония между две съседни творби.*

В тематичните територии на „Ко-миксер“

При всяко едно по-внимателно вглеждане в списанието могат да се открият няколко предпочитани, постоянно повтарящи се, макар и разглеждани от различен ъгъл теми. Превръщането на тези теми в конкретни визуално решени сюжети изгражда една многостранна картина на човека и съвременния свят – екзистенциално-психологическа, социална, историческа, културологична и т.н.

Контактът и общуването между хората са сред тези постоянни теми. В интересните пластични решения се изграждат различните образи на съвременната комуникация или липсата ѝ. Букви, думи, кабели, екрани, клавиатури, интернет символи и листи оживяват, разоряват се, препълват комиксовите панели, превръщат се в бели птици – оригами и в неуправляеми агресивни облаци... Най-често те така и не успяват да стигнат до другия и хората остават затворени в траекториите на разминаването, очакванията, колебанието и самотата. Добър разказ и ярки визуални решения откриваме във „Все тая“ на Деница Христова (бр. 1), „Чат“ на Славена Симеонова (бр. 1), „Думи“ на Матей Аркова (бр. 3), „Слушай“ и „Бели листи“ на Милена Симеонова (бр. 1), „На един клик разстояние“ на Жени Петкова (бр. 3).

Любовта и проникването в света на другия е друга постоянна тема за младите автори. На тази територия има повече надежда и оптимизъм. Внушенията се постигат най-често чрез буквалното метафорично наслаждане на образите, които се търсят, препокриват, отзвучават и дори се сливат. Примерите са много: „Белегът“ на Славена Симеонова (бр. 2), „Писма отук/натам“, на Албена Цонева и Кристиан Андреев (бр. 5), „Пълен покой“, худ. Бистра Санджакян (бр. 4), „Ти си“ на Йоана Атанасова (бр. 3), „Резонанс“ на Милена Симеонова и др.

Продължавайки нататък през *разновидностите на съвременните сюжети*, които се разказват в „Ко-миксер“, не можем да не забележим, че повечето от тях са разказани *през призмата на екзистенциалната проблематика*, с по-малко фабула, с повече визуални и смислови акценти. Това най-често са субективни, лично изстрадани образи, разкриващи тревожното и неуравновесено състояние на духа на своите млади герои. Дори самите заглавия говорят за това, че младите автори превръщат дълбоките екзистенциални проблеми в сюжет. Те успяват да намерят една знакова ситуация и вътре в нея да разкрият проблема и състоянията на героите. Например – в „Гост“ на Василена Харизанова (бр. 3) сюжетът на отчуждението в

едно семейство е изграден чрез очакването на жената и всекидневното завръщане на мъжа вкъщи. Изолацията, самотата, инерцията на живота и липсата на хоризонт постоянно присъстват в тези сюжети („Празнота” на Сара Дивляк (бр. 3), „Тук съм” на Ивайло Драганов (бр. 5), „Шумоизолация” на Василена Харизанова (бр. 4), „3...2...1” на Петя Златева (бр. 5)). Вътрешната неустойчивост и желанието да бъде като другите отвеждат момичето от „Хапчета за страх” на Славена Симеонова (бр. 3) към наркотиците и престъплението. Кошмарите са чест гост в тези сюжети („Покой” на Тодор Христов (бр. 4), „Забраненият плод” на Ивайло Драганов (бр. 3)). Смъртта също витае като предчувствие в душевните състояния на героите („Среща” на Славена Симеонова (бр. 4)). Тази мрачна картина в никакъв случай не е еднозначна; тя се разчупва и дообогатява от образите на ранимостта и чувствителността на младия човек, от склонността му към авторефлексия, от отворените му към света сетива, от бягството в спомена и в оцелелите образи от детството („Разговор” на Гергана Монова (бр. 4), „Шумове” на Анна Цочева (бр. 4), „Фобия” на Милена Симеонова (бр. 3), „Нощем” на Рафаело Будер (бр. 5)).

Тук непременно искам да спомена и *еротичните комиксови сюжети*, които, разбира се, отварят *психоаналитичните и митологичните територии* за младите автори: „Куест” на Силвия Иванова (бр. 5), „Ти си” на Йоана Атанасова (бр. 3), „Кръг” на Ян Панев (бр. 5). Търсената връзка с източната традиция откриваме в „Кетсупе” на Деница Христова (бр. 1), а хомосексуалните мотиви са в основата на сюжета и на двата комикса на Акико Нишигучи: „Сигурно неспокойна” (бр. 3) и „Сърцебиене” (бр. 4). Основното подтекстово внушение на тези сюжети е призивът на авторите да опознаят себе си, истинската си същност, да не се страхуват от различното и странното, да превръщат всичко в личен екзистенциален опит.

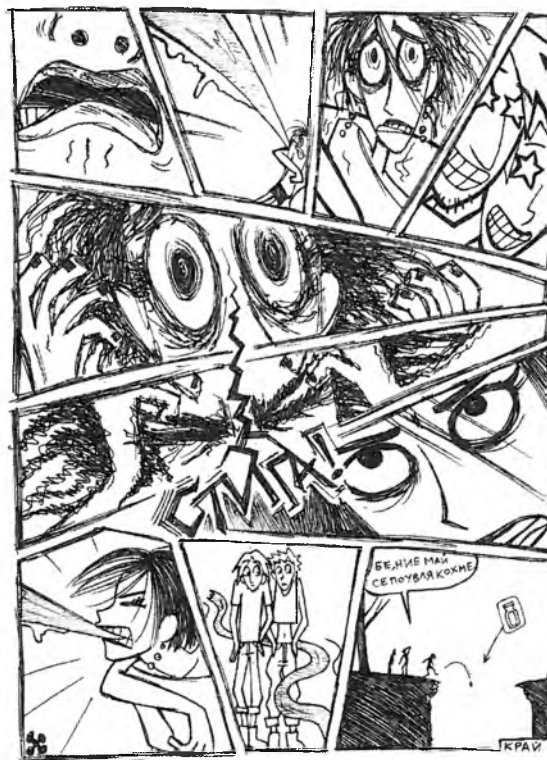
Освен с тази откровено екзистенциална личностна проблематика в „Ко-миксер” се срещаме и с друг тип сюжети – по-обективно-отстранени, сатирични и иронични по дух. Социалното обичайно присъства в тези сюжети и в повечето от тях и зад отчетливата фабула не е трудно да се види връзката им с карикатурата.

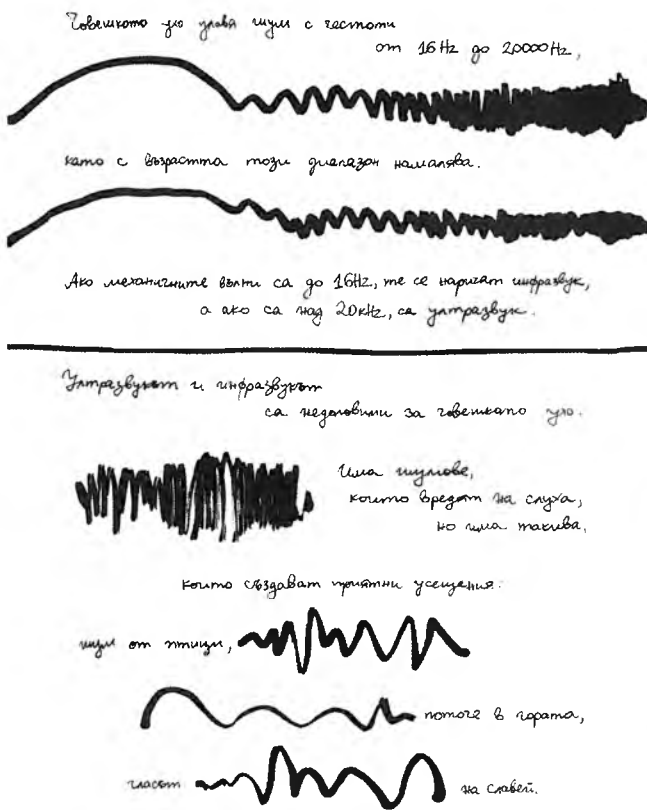
В тази група комиксови разкази се открояват работите на Ива Груева и на нейните съавтори Стефка Бенишева, Панко Запрянов, Марин Костов. Всички те се запомнят с интересната си измислица, с изчистения ясен разказ и ярките стилизирани образи, с майсторски намерения обрат на финала. Абсурдите на съвременното ни градско съществуване, липсата на морални устои, податливостта на човека към компромисни избори са прицелът на тези запомнящи се сатирични разкази. В „Петък вечер” (бр. 4) несъобразяващият се с другите герой пробива неочаквано голяма дупка с бормашината и се озовава в центъра на младежки купон на по-долен етаж; в „Любовно обаждане” (бр. 3) женските трепети се оказват насочени не към мъж, а към една голяма пица; в „Разпродажба” (бр. 2) двамата нашенски тарикати успяват да разпродадат всичко от чуждия апартамент, а в „То-go” авангардната пи-ар концепция предлага магическа смес, гарантираща успех във всички сфери, най-вече в любовта. От пъстрата мозайка израстват образите на днешния човек и на града, който той обитава – с различните знаци и претенции на цивилизацията ни. Срещаме се с безумни изобретения от всякакъв род (комиксите на Евелина Райнингер „Шум и Крум в Дружба” от бр. 4 и „Крум в движение” от бр. 5, „Играчка втора ръка” на Борис Праматаров от бр. 2),



Писма до там, худ. Албена Цонева
Letters to Out There, Albena Tsoneva

Хапчета за страх, худ. Славена Симеонова
Pills for Fear, Slavena Simeonova





Шум и Крум в Дружба 1, худ. Евелина Райнингер
Noise and Krum in Druzhdha 1 Quarter, Evelina Reiningger

с несвършваща лакомия: „Стефчо Слабия” на Кристиян Андреев (бр. 3), с дребни и по-едри измами: „Движение” на Боби Клисурски (бр. 5) и най-вече с непоносимо подлудяващи шумове: „Бягство от шума” на Станислав Андреев – Тангра (бр. 4), „Дисколудница” на Спас Ангелов (бр. 5), „Шумоизолация” на Василена Харизанова (бр. 4) и др. Най-често това са комедийни сюжети, като хуморът, сатирата и гротеската присъстват в тях в различни пропорции.

Други характерни за търсенията на „Ко-миксер” сюжети са *плакатно философските*. Те обичайно се разгръщат около една определена теза и носят директно послание. Асоциативността е в основата на този тип визуални разкази. Надписите в тях са основно изразно средство – в интересното им графично решение се крие сериозен художествен потенциал. Често обаче липсва баланс между изписаното слово и визията. Пример за включването на прекалено директни и многословни надписи в общата художествена тъкан на комиксите намираме в комикса на Дияна Нанева – „Деянието” (бр. 4) и в „Движение=здраве” на Орде (бр. 5). Когато изписаното слово не се е превърнало в органична част от цялостното визуално решение, комиксът може да се окаже арена на илюстративност и досадно тезисно философстване. Включването на лирични текстове в надписите също е рисково начинание, но ето че в „По пътя” (бр. 5) Гергана Манова се е справила успешно с експеримента да вгради поетичните си словесни фрагменти във визията, обигравайки пространството на световната карта и внушавайки, че няма граници и далечина за влюбените. Послание-



Петък вечер, худ. Ива Груева
Friday Night, Iva Grueva

то ѝ звучи директно: да си обичан, значи, че навсякъде можеш да живееш.

Наистина, експериментът в най-разнообразните му варианти е характерен за повечето художници от „Ко-миксер”. Формотворчеството и елегантните графични взаимодействия, смяната на мащабите и гледните точки постоянно се превръщат в комиков сюжет за младите автори. Сюрреалистичното разчленяване на образите и буквализацията на бродещите страхи в подсъзнанието и съня се появяват често в сърцевината на тези експериментални сюжети. Ярък пример за сюрреалистична комиксова поетика е работата на Симона Касабова „В града” (бр. 5), която е успяла да създаде чрез своите разтичащи се сюрреалистични видения усещането за разпад и призрачност – „в града, в 4:47, събота сутрин”.

Особено впечатляващи именно за комиковото изкуство са *различните визуализации на характерни звуци, шумове и ритми* на съвременния градски начин на живот. Цялата четвърта книжка, която е посветена на шума, разгръща разнопосочно тези теми. Тя разширява териториите на комикса чрез намерените експериментални сюжети, в които звуците и самото звучене са основни персонажи. „Бззумица” на Яна Добрева, „Шум – Уикипедия” на Ивайло Драганов и „Шу шу шу” на Николай Петрусенко са прекрасни примери за такова визуално звучене.

Интересно, макар и самотно явление в разглежданите работи, е комиксът „Бял шум” на Момчил Захариев (бр. 4), чийто сюжет е изграден на документална основа – смъртта на алпиниста Джоузеф Сноудън (1966-1998). Смъртта в случая е само рамка, тя остава извън самия

разказ, който се фокусира върху разваления телевизор, от две гледни точки и две пространства – през мислите на сина, който е вече в бялата тишина на планината и на ядосаната му майка въщи.

В тази пъстра картина не можем да не видим и присъствието на традиционните за литературата и киното жанрови сюжети. Интересна е трансформацията на *класическите жанрови мотиви* в кратката комиксова форма. Пародийността и тук се оказва отправна точка и обща рамка за конкретния сюжет.

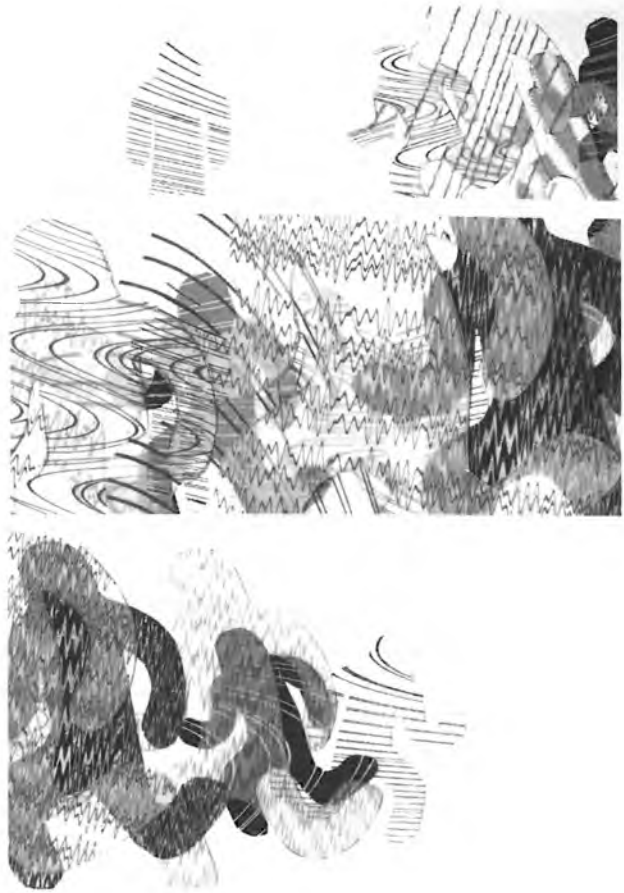
Приемайки пародийния ключ за водещ и при нашия прочит, с лекота можем да открием различни представителни примери за комиксово обиграване на класически жанрове. Като че ли най-предпочитани от младите автори са *хорър* сюжетите (знакови примери са „Кучета” на Василена Харизанова (бр. 5) и „Плач?” на Константин Колев (бр. 4). „Преследване” на Андрей Христов (бр. 5) би могъл да се нарече *екшън* комикс. В „Небесен копнеж” на Бистра Санджакян (бр. 3) можем да разпознаем *романтичната драма*. В „Герои в движение” на Андрей Каменов по сценарий на Веселин Костадинов (бр. 5) авторите пародират *приключенско-героичния жанр*, докато в „Сондата” на Андрей Христов (бр. 3) прицелът е *фантастиката*.

Интересно е, че обект на пародийните сюжети на младите от „Ко-миксер” са самите жанрови конвенции, както и различни знакови за съвременните нрави ситуации и явления. Засега в „Ко-миксер” липсват графични прочити на известни литературни произведения, което винаги е било любима територия за класическото комиксово изкуство. Това вероятно може да се обясни с кратката форма на разглежданите комикси. Защото работата по епични литературни произведения предполага серийност, продължения в следващите броеве. Засега в „Ко-миксер” реално няма истории с продължение. Затова пък се срещаме с герои на един и същ автор, които се появяват многократно, като Крум от „Дружба 1” на Евелина Райнингер и Сюбли на Гергана Манова.

Кратките комикси и анимационната миниатюра. Общи изразни средства

„Ко-миксер” се оказва преди всичко *субективна, лична територия* – за бърза и спонтанна реакция на младите автори. Затова техните работи трудно могат да си намерят мястото сред утвърдените специфични комиксови жанрове като графичната новела, комиксовите поредици в периодичните издания, комиксовите романи в картинки, фантастичните и историческите комикси, в които водещо е интересното повествование. Класическият разказ със своите конвенции се оказва тесен за търсенията на младите художници. Очевидно е, че интересуващите ги сюжети с подчертаната си субективност ги водят към вратите на поезията. Затова в по-общите класификации мястото на кратките графични разкази на „Ко-миксер” е в голямата и подвижна група на *алтернативните комикси*. Те непрестанно разширяват тази група с нови експресивни форми на визуални решения и послания.

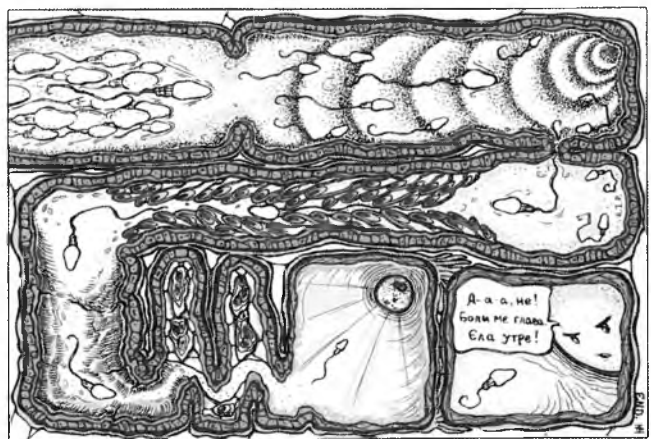
Много се говори за връзките комикс – анимация. Не бих искала да повтарям очевидни истини. Работите на младите художници от групата „Ко-миксер” потвърждават за пореден път тази дълбинна връзка. Не е случайно, че повечето от тях са настоящи или бивши студенти по анимация. Традиционно популярните комиксови поредици винаги са захранвали анимацията, от най-ранните ѝ години досега.



Шум – Уикипедия, худ. Ивайло Драганов
Noise: Wikipedia, Ivailo Draganov

Кратките комикси и анимационната миниатюра си имат своето запазено място сред по-обемните си роднини – като две алтернативни възможности за кратък пластически разказ. В търсене на художествено пространство, най-адекватно за душевните им нагласи, младите художници днес имат шанса и работят еднакво успешно с езика и на двете сродни, но различни изкуства – анимацията и комикса. Изключителната трудоемкост на анимационното изкуство, предполагаща огромно количество време и средства, често е плашеща за художника. Това, разбира се, не намалява потребността му да разкаже своята история. Тогава комиксът

Квест, худ. Силвия Иванова
Quest, Silvia Ivanova





Движение!, худ. Борис Клисурски
Move on!, Boris Klisurski

Резонанс, худ. Милена Симеонова
Resonance, Milena Simeonova



може да се окаже чудесна алтернатива – съвсем реална, осезаемо близка, без това да означава естетически компромис. Процесът на обръщането на аниматорите към комикса не е еднозначен. От една страна, той разширява традиционните територии на комиксовото разказване с нови авторски присъствия и идеи, в които доминира експресивното поетично начало. От друга страна, тези кратки комикси на младите обогатяват художествената картина на света, в който живеем – с паралелни сфери на мисълта, чувствата, въображението. Макар и нераздвижени във филм, измислените, но неродени анимационни герои заживяват своя живот в комикса и това носи на авторите им не само вътрешно удовлетворение, но и творческо освобождение. Кратката комиксова форма е естествена и плодотворна школа за работа със стилизирани персонажи, както и школа по монтажното мислене, по експресивно структуриране на разказа, по лаконичност. За това опитът от рисуването на комикси е много важен за всеки аниматор. Работата и в двете изкуства безспорно развива драматургичното мислене на авторите и най-вече драматургичния им усет за цялостен сюжет, за смислови акценти, за степен на условност. Движението от традиционно повествователните към поетично-философските структури при кратките форми става по-осезаемо през двойната призма на двете изкуства.

Във всички случаи за работещите в комикса е полезно да знаят и да открият в своите изобразителни решения специфично анимационните изразни средства като буквализираната метафора, визуалните гегове, игрите с формите, гледните точки и перспективата.

Надписите при комиксите също могат да бъдат добра школа за постигане на органично единство между визията и звучащото/изписано слово в анимационния филм, във всичките му разновидности: диалог, задкадров глас, надписи. Комиксът като че ли прави по-разбираеми проблемите на илюстративността и контрапункта. И е изключително интересно да се почувства как точно тези отношения определят смисловите и емоционалните измерения на конкретния сюжет, с неговия подтекст, с втория му план и закодираните послания.

Прекрасно е, че на територията на съвременния комикс се появяват тези запалени по графичните разкази млади художници, които не само създават, но и последователно отстояват с всекидневните си усилия своето художествено пространство.

„Ко-миксер” наистина е алтернатива, възможност за свободен избор, вътрешна перспектива за реална реализация пред млади хора от едно поколение. Арена за споделяне и чувваемост – на най-неуловимото и словесно неизразимото.

Използвана литература:

- Маринчевска, Н. Квадрати на въображението. Естетика на анимационните техники. С., 2005.
 Нейкова, Р. Комиксът на съвременния екран. С., 2009.
 Стайков, А. Кратка история на българския комикс. С., 2013.
 Интервю на Милена Симеонова. Ива Груева и Славена Симеонова. Go Guide, 23.04.2014, <http://www.goguide.bg/koi-kakvo-zashto/930-KOMIKSER-BYLGARSKOIO-KOMIKS-SPISANIE#comments>, посетен на 9.10.2014.